

HAI MẪU CHUYỆN GIỮA KHUYA.

(Tập ghi TTBG)

***/ Chuyện Một.**

Ba giờ sáng tỉnh dậy, mở laptop, bỏ vào thùng rác liền một cái messenger của con ma xin tiền gửi từ Phan Rang! Tên này chẳng họ hàng bà con gì ráo, năm 2018, được đám Võ Bị 20 Dalat ở Mỹ “mách nước” kiếm cho ra TTBG.

Hắn kiếm ra tôi thật, ráo riết từng giây gửi đến tôi cả chục lá thư, tự xưng là “*con trai anh Thuận Văn Chàng*”.

Lúc ấy là tháng 8/2018, tôi đang ở một mình trong phòng tại một khách sạn cô trên bờ biển Nha Trang. Nửa khuya mở laptop làm việc, nhận liên tục các lời của hắn, ngó ra ngoài trời tối đen, ngó về âm u dội từ toilette trong phòng, tôi chợt thấy rợn người như đang nhìn thấy ma.

Tôi ngồi lặng hồi lâu, miệng thầm van vái anh Thuận Văn Chàng:

“Nếu thật sự anh có một đứa con, xin cho em vài dấu hiệu, em sẽ giúp đỡ. Bằng không, cũng xin cho vài dấu hiệu để em biết rằng không phải.”

Tức thì trong đồng tin nhắn liên tiếp làm khủng hoảng tinh thần tôi ngay khi đó, bỗng nảy ra một lời dối trá. Tên này nói: “*Con còn*

giữ một tấm ảnh của cô tặng ba con khi ba con học trong trường Võ Bị! Ba con chết ngày nào, cô nhớ không?”

Mọi khủng hoảng được xóa đi trong nháy mắt. Trong đời (nói chung) và trong cuộc giao thiệp với anh Chàng (nói riêng), tôi chưa hề tặng ảnh mình cho người đàn ông nào! Lại nữa, ngay đến ngày chết của “cha” (27 tháng 5, 1967) mà tên này không nhớ, còn nhớ gì khác nữa?

Hai ngày sau, bắt thần tôi và chú em Diêu Cự mượn taxi vào tận Phan Rang, đem theo một valise nặng chịch đồ đạc. (Những thứ này bấy lâu gửi nhà Di, nay, thay vì đem về Mỹ thì dùng làm quà cho gia đình kẻ lạ).

Đến Tháp Chàm, tôi điện thoại cho tên này, nói “muốn đi thấp nhang cho anh Chàng”. Hắn lúng túng rõ ràng bên kia đầu giây, nhưng rồi vẫn chạy xe gắn máy ra Tháp Chàm dẫn lối cho tôi vào nhà hắn.

Cái trò lừa đảo rẻ tiền được tôi sẵn lòng bỏ qua vì lời la rầy của người mẹ (tự xưng là em gái anh Thuận Văn Chàng):

“Em đã bảo nó nếu muốn tìm cô BG thì cứ khai thật là cháu cậu Chàng, đổi trá làm chi, anh Chàng về vật cổ chết! Khi chết, anh Chàng mới 25 tuổi, còn là trai tơ, làm gì có vợ.”

Và lời thú nhận từng hồi của hắn (khoảng trên dưới 40, thân hình khoẻ mạnh):

“Con phải làm vậy mới tìm ra được cô BG! Con xin lỗi cô, xin lỗi cô!”

Từ đó, hắn cứ gửi hoài qua messenger cho tôi những tấm ảnh, những di vật cũ nào liên hệ

đến anh Thuận Văn Chàng, kèm theo một câu xin tiền. Mùa Covid bị vây khốn bởi bao nhiêu đau khổ gia đình, vậy mà tôi vẫn cứ phải nhận liên tục nhiều cái nhắn tin của hắn.

Đến một hồi, tôi đành nói thẳng:

“Con muốn xin tiền thì cứ xin, cô có thì cho, không đành chịu, chứ đừng nên đem linh hồn người chết ra làm quà, tội lắm!”

Một bữa, nghe một nữ độc giả kể *“Tình cờ đọc trên internet một bài viết rất sai lạc so với bài Thương Tội Đòi Nhau chị viết về mối tình với anh Thuận Văn Chàng xuất bản năm 1996”*, tôi đâm thương cho linh hồn người chết trẻ đang bị sỉ nhục, thương cả tâm hồn đứa con gái 19 tuổi đạo 1967 "chết tức tuổi" theo người, nên ngưng luôn mọi thư từ qua lại với “con ma dai dẳng”. Mỗi lần thấy thư tên này là tôi xóa, ném thẳng vào mục ghi "thùng rác!"

***/ Chuyện Hai.**

Hình như cái tâm lý “lợi dụng của chùa” vẫn cứ tiềm tàng trong máu người VN, dù ở người trong nước hay người Việt hải ngoại, người có học hay người không học. Hễ cứ thấy “chùa” là chụp! Đại đa số người trong nước vẫn mang ý nghĩ người ngoài nước hái ra tiền dễ dàng nên lá thư nào gửi cũng chỉ là xin với xin! Dân trí thấp với người nghèo đã đành mà với kẻ biết cầm quyền sách lên đọc, cũng chẳng “cao” nổi (trên nhiều hình thức).

Mãi rồi thấy buồn!

Nửa đêm, đâm nhớ cụ Nguyễn Khắc Kham, giáo sư Khoa trưởng khoa Văn chương Đại học Văn Khoa Sài Gòn thời cũ. Qua Mỹ từ 1975, sống cùng thành phố với tôi, ngày nào cụ (lúc ấy đã gần 80) cũng lụm khụm đạp xe buýt đến tiệm sách Văn Uyên xem sách. Tác phẩm nào xuất bản trong thập niên 1990, tôi đều trân trọng ký tặng cụ một quyển. Cụ nhất định đòi trả tiền mới dám nhận. Cụ nói: *“Làm nhà văn đã là nghèo, mà tặng sách thì lấy tiền đâu in cuốn mới!”*

Tôi cũng cùng ý nghĩ như cụ. Trong nhà tôi, sáu chục ngàn cuốn sách đều là 60.000 món tiền (ít hay nhiều tùy theo cuốn) tôi bỏ ra, suốt nhiều năm đi ky cốp nhật nhanh từ các tiệm sách lớn nhỏ, ngay ở chợ trời, trên đất Mỹ. Trong cái đời đọc sách, từ lúc còn niên thiếu, tôi không bao giờ đọc sách chùa, sách mượn, (khoan nói sách ăn cắp, hay là sách mượn ở thư viện) bởi vì nghĩ *“tội nghiệp cho nhà văn, thương công sức nhà văn”* theo cái mặc cảm rằng mình *“đang cướp miếng cơm chim của nhà văn”*. Bây giờ lỡ có đọc trên online một tác phẩm nào hay quá, tôi cũng bằng mọi giá tìm mua cho được, dù có nhiều cuốn edition cũ, giá rất đắt.

Viết văn & đọc sách không phải là chuyện dễ. Mượn lời nhà văn Thạch Lam (viết năm 1938) để phơi bày rõ hơn điều mình muốn nói:

SỰ BỀN VỮNG CỦA MỘT TÁC PHẨM.

(Nhân cuốn Tố Tâm tục bản).

(Tác giả: Thạch Lam).

Có những tác phẩm được người ta lưu ý mãi mãi, càng về sau càng nổi tiếng. Có những tác phẩm chỉ nổi tiếng một thời rồi sau chìm vào quên lãng, không ai nhắc đến nữa. Loại tác phẩm thứ nhất là ngoài cái phần cấu tạo vì thời thế, còn có những cái gì bất diệt, đời đời trong các nhân vật. Loại thứ hai là chỉ những cái sôi nổi nhất thời mà không có gì lâu bền, sâu sắc.

Cuộc lựa chọn của Thời Gian thật rất nghiêm khắc và công bằng. Đó là sự đả thắng của những tác phẩm giá trị, có khi mới ra đời không được hoan nghênh.

Trong thế kỷ XVII của văn chương Pháp, cuốn *L' Astrée* (một tiểu thuyết đồng quê của Honoré d'Urfé, xuất bản khoảng giữa 1607-1627) được thiên hạ hoan nghênh nhiệt liệt mà bây giờ có ai nhắc tới nữa đâu?

Còn bao nhiêu văn sĩ, bao nhiêu tác phẩm nổi tiếng một thời rồi cũng mất tăm trong yên lặng? Quyển *Tố Tâm* của ông Hoàng Ngọc Phách mới tạc bản gần đây là một tác phẩm vào hạng đó.

Khi mới ra đời, *Tố Tâm* được người ta hoan nghênh thật nhiều. Từ Bắc chí Nam, không ai không biết đến *Tố Tâm*; có nhiều nữ độc giả học thuộc lòng cả quyển sách nữa. Nhưng, cũng như tác phẩm *Từ Trâm Á*, *Tố Tâm* bây giờ không còn được ai nhắc đến. Cuộc kén chọn của Thời Gian đã loại bỏ quyển tiểu thuyết đó như nhiều quyển của các nhà văn khác. *Tố Tâm* bị số phận đó vì cái nghệ thuật

không vững. Cuốn tiểu thuyết tâm lý ấy chỉ phân tích cái tâm lý hời hợt bề ngoài, phân tích một thái độ của tâm hồn mà thôi (vì, không những chỉ có các “mốt” về áo quần nhà cửa mà còn cả những “mốt” về tình cảm nữa).

Cái “mốt” thời Tô Tâm là phong trào lãng mạn, một thứ lãng mạn cuối mùa lầy ở phong trào lãng mạn thế kỷ 19 trong văn chương Pháp, nhưng nông nổi và yếu ớt, nên không sản xuất được tác phẩm nào có giá trị. Hoặc giả, lúc ấy chẳng có nhà văn nào đủ tài để nhìn qua cái nhất thời, rồi đi đến cái sâu sắc của tâm hồn người và vật.

Cũng như bây giờ, các nhà văn đua nhau viết chuyện xã hội. Nhưng trong những tác phẩm có tiếng bây giờ, mấy quyển tránh được sự đào thải của Thời Gian? Chỉ những tác phẩm nào có nghệ thuật chắc chắn, trong đó nhà văn biết vượt qua những phong trào nhất thời để suy xét đến tính bất diệt của loài người thì mới vững bền mãi mãi. Những nhà văn nào ồ ạt theo thời chỉ tạo ra được những tác phẩm số phận mỏng manh, bởi họ chỉ nghe theo tiếng gọi của sự háo hức, sự háo danh, sự chiều lòng công chúng.

Cũng không phải rằng nhà văn nên đi tìm sự bất tử, bởi “định đi tìm thì sẽ không bao giờ thấy”.

Nhà văn Pháp, Drieu de la Rochelle có nói:

“Tác phẩm nào cho ta một bức họa của thời đại đúng nhất là tác phẩm tỏ ra ít chú ý đến thời đại nhất. Nói thế không phải là bảo nhà văn không nên bàn đến những vấn đề hiện

tại, nhưng viết về vấn đề gì thì viết, nhà văn cốt nhất phải đi sâu vào tâm hồn mình, tìm những tính tình và cảm giác thành thật, tức là tìm thấy tâm hồn mọi người QUA tâm hồn của chính mình thì sẽ đi đến chỗ bất tử mà không tự biết.”

□

NHỮNG NGƯỜI ĐỌC SÁCH.

Người ta có thể nói có bao nhiêu thứ sách thì có bấy nhiêu hạng độc giả. Nhưng lấy những tính cách chung và rõ rệt giống nhau, ta có thể xếp những người đọc sách vào hai hạng: “Hạng độc giả chỉ cốt xem truyện” và “Hạng độc giả thích suy nghĩ, thích tìm trong sách những trạng thái tâm lý giống tâm hồn mình.”

Cả hai hạng cùng đọc sách để giải trí. Từ cách giải trí thông thường “để mua vui” đến cách giải trí lý thú của những người “xem sự hoạt động của trí óc là một công việc ham mê.”

Hạng độc giả thứ nhất có nhiều hơn. Họ đọc loại sách gì cũng được, và chỉ cần xem cốt truyện. Họ vội vàng đọc để giở đến trang cuối sách xem “về sau ra làm sao”. Họ không cần câu văn hay tư tưởng của tác giả, nhiều khi câu văn hay tư tưởng sâu sắc của tác giả lại là điều trở ngại trong việc đọc của họ. Hạng này chỉ cần có cái cốt chuyện rắc rối là sẽ được họ

ưa thích. Một quyển sách hay, nhưng nếu không có cốt truyện ly kỳ sẽ làm hạng độc giả này thất vọng và phê bình “truyện chẳng có gì cả.”

Trong nước ta, hạng này phân nhiều là các bà; những người không thể nhận ra được “câu văn hay”, hoặc một “tư tưởng thâm thúy”. Họ say mê về cốt chuyện và ưa thích các nhân vật có hành động cao thượng, bí mật.

Nhưng tôi cũng biết nhiều người đàn ông có học thức hẳn hoi mà **không thể phân biệt** được một quyển sách hay với một quyển sách dở. Sự thiếu suy xét đó thành ra không phải là vật sở hữu riêng gì của phái yếu (!).

Hạng độc giả thứ nhất ngón sách như người ta ăn cơm lấy no. Và khi đọc xong họ **KHÔNG CÓ** cảm tưởng gì cả. Họ còn bận đọc quyển khác. Chính hạng này khiến cho nhiều nhà văn (đáng lẽ bắt buộc độc giả **phải theo mình** thì lại chiều theo thị hiếu của độc giả) sản xuất ra những quyển sách câu kỳ và thời thượng.

Hiện nay, cách sinh hoạt khó khăn, cuộc sống mỗi ngày thêm gay go đã làm nẩy nở trong lòng người Tây phương cái ham muốn lãng quên; một thứ văn chương ra đời mà người ta gọi là “văn chương thoát ly”, những tiểu thuyết trình thám được lòng ưa chuộng của công chúng.

Các loại sách vừa nêu kích thích rất mạnh trí tưởng tượng người đọc và khiến họ quên trong chốc lát cuộc sống buồn nản hằng ngày.

Những tác phẩm của Pierre Benoit, của Maurice Dekobra, những du ký của các “nhà văn du lịch” bán chạy như tôm tươi. Và những sách trinh thám của Anh (người Anh có biệt tài về cách viết loại sách này) đem tương đối cái khôn khéo của trộm cướp giết người với cái xét đoán chặt chẽ của sở mật thám, khiến cho người đọc mê man không biết chán.

Ở nước ta mới chỉ mới sản xuất ít tiểu thuyết trinh thám. Đó là một điều đáng tiếc. Ở đây, những loại sách đó lại thay bằng sách kiếm tiên và võ hiệp. Mà độc giả tiểu thuyết kiếm hiệp có ở khắp các hạng trong xã hội ta, từ người lớn đến trẻ con. Sự bán chạy của loại sách này có thể giảng được ở chỗ đã làm mãn nguyện những cái ưa thích hèn yếu trong con người.

Trước hết là về một nguyên cơ tâm lý: tiểu thuyết kiếm hiệp làm thỏa mãn một cái nhu cầu tâm lý những người **bị đè nén bởi sự hèn kém** (như người Việt với người Tàu.) Chúng ta không còn tin ở sức mạnh có thể có của tâm hồn chúng ta, mà cũng không tin (vì không biết) ở sức mạnh vô cùng của khoa học. Bởi thế chúng ta **đi tìm an ủi** trong những cái tưởng tượng huyền diệu dù rằng vô lý. Những trẻ con Anh hay Pháp, chúng cần gì đọc phép luyện phi kiếm hã khi chúng tin rằng khoa học có thể làm hơn thế, và chắc chắn hơn.

Tiểu thuyết kiếm hiệp phát triển rất mạnh vì được một vài nhà văn tham lam chỉ cốt chiều theo công chúng để kiếm lời, tìm hết cách để

sản xuất ra. Nhưng may thay cái dịch kiểm hiệp hình như cũng bắt đầu thấy bớt. Tôi ước mong sẽ có những tiểu thuyết phiêu lưu hay trinh thám thay vào, làm nấy nở trong người đọc lòng ham thích du lịch và sự thật. (Cái bí mật của sách trinh thám bao giờ cũng dựa vào khoa học hay vào những lý luận chắc chắn.) Những sách du ký sẽ khiến người đọc ước mong những cảnh trời xa lạ bên ngoài.

Bây giờ tôi mới nói đến hạng độc giả thứ hai. Thật đáng tiếc là hạng độc giả này lại rất hiếm. Đó là những người không lười trí. Họ ưa suy nghĩ, suy tưởng và tìm tòi. Họ thờ phụng và theo đuổi cái Đẹp, cái Hoàn Hảo. Họ biết thưởng thức một câu văn hay, một ý tưởng sâu sắc và cảm thấy một cái thú vô song khi sắp bước vào tâm hồn của một nhân vật nào.

Những người này không bao giờ cần biết cốt truyện “về sau ra sao.” Tác phẩm có cốt truyện ly kỳ và rắc rối chỉ khiến họ bực mình vì không được biết rõ tâm hồn các nhân vật. Họ cũng đọc sách để giải trí nhưng cách giải trí thanh nhã và cao quý đem đến cho họ những điều lợi ích và tâm hồn họ trở nên dồi dào. Họ coi việc đọc sách là cái thú thần tiên nhất và có lẽ những cái đẹp đẽ sâu sắc nhất của họ là nhờ ở sách mà có. Những tác phẩm bắt buộc họ phải suy nghĩ là những cuốn họ ham thích. Đọc sách đối với họ là một cách luyện mình để cho tâm hồn phong phú hơn lên. Bởi thế họ không cần chú ý đến cách xếp đặt và bố trí câu chuyện trong sách. Họ cần gì vai chính này về

sau có lấy hay không lấy cô thiếu nữ xinh đẹp kia? Họ cốt chú ý đến cách diễn tả tâm lý của tác giả có đúng hay không đúng, hời hợt hay sâu sắc. Vì vậy họ dừng dừng với cái tốt, cái xấu của người trong truyện: “Đó là tâm lý của một bậc thánh hiền.”

Hạng độc giả này là mực thước đo trình độ văn chương. Họ có nhiều, tức là văn chương phong phú và giá trị. Họ là tri kỷ thân yêu của các nhà văn chân chính và khiến những tác phẩm xuất sắc không phải mai một trong quên lãng.

(Hết)

[]

Trần Thị Bông Giáy

(San Jose 4:15 khuya thứ Ba June 8/2021)

[]